

Millî Romantizm ve Nihad Sâmi Banarlı¹

Samet GÖKÇELİ

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Ankara

*Sorumlu Yazar

sametgokceli@hotmail.com

ÖZET

Nihad Sâmi Banarlı, önemli bir edebiyat tarihçisi, yazar ve eğitimcidir. Türkçenin hayranı ve savunucusu olan Banarlı, gençliğe millî şuuru aşılayan yazıları, dersleri ve hazırladığı edebiyat ders kitaplarıyla kültür ve eğitim tarihimize önemli hizmetlerde bulunmuştur. Banarlı, yazılarında ve konuşmalarında eski güzelliklerimizi modernize ederek alacağımız dersleri gösterirken ele aldığı konulardan biri de “millî romantizm”dir. Banarlı’ya göre millî romantizm; milletlerin kriz dönemlerinde tarihi, siyasî, içtimâî buhranların sevkıyla doğar ve milletlerin dilde, kültür, sanat ve edebiyatta kendilerine gelmeleri, bir milletin tarihte ve coğrafyada vücûda getirdiği büyük eserlerin farkına varmasıdır. Bu yönüyle mâzî ile istikbâl arasında köprü kurar. Edebiyat, mimarî ve güzel sanatlar da millî romantizmin idrâkine vasıta olabilir. Millî romantizmin idrâkenden kasıt, Türk tarih ve kültürünün kaynaklarına giderek bu köklere bağlanmak ve ondan dersler çıkarmaktır.

Eğitim faaliyetleriyle kültürel, toplumsal ve millî değerlere sahip nesiller yetiştirmek istenir. Edebiyat eğitimi, dil vasıtasıyla millî şuurun oluşmasına katkı sağlar. Banarlı; dil, tarih ve edebiyat derslerini, millî ve medenî hamlelere temel vazifesi gören kültürü veren, millî karakterleri bütünleyen millî propaganda dersleri olarak nitelendirir. Millî kalkınmamıza kaynaklık edecek, Türk milletinin yaratıcı, millîleştirici ve güzelleştirici kudret ve dehâsını görmek isteyenlerin Türk edebiyatı tarihine bakmaları gerektiğini işaret eden Banarlı’nın görüşlerinden faydalanarak geçmişimizi idrâk edip bugüne ve geleceğe taşıyarak edebiyat eserlerindeki fikirleri modernize edebiliriz. Sonuç olarak bu çalışmada, Banarlı’nın millî romantizmle ilgili görüşlerinden yola çıkılarak millî romantizmin kültürel ve toplumsal dinamikleri harekete geçirmedeki rolü; edebiyat, mimarî, diğer kültür unsurları ve eğitim sistemiyle ilişkisi analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nihad Sâmi Banarlı, Millî Romantizm, Eğitim

National Romanticism and Nihad Sâmi Banarlı

ABSTRACT

Nihad Sâmi Banarlı, an important literary historian, writer and educator. The fan and defender of Turkish Banarlı, youth instill national consciousness writings, lectures and textbooks prepared by the literature, history, culture and education were important services. Banarlı, writings and speeches by former beauties modernize the show we’ll take lessons at one of the issues, “national romanticism” is. According to Banarlı national romanticism; nations in times of crisis, political, and social crises arise prompting nations languages, culture, art and literature to come to them, the nation’s history and geography of the great works in the body reached an aware. This aspect makes a bridge between past and future. Literature, architecture and fine arts means to be unaware of the national romanticism. Unaware of the national romanticism of intent, resources, Turkish history and culture lessons from him is to go and connect to the roots.

Educational activities, cultural, social and national values are asked to bring up generations. Literature training can contribute to the formation of language through the national consciousness. Banarlı, language, history and literature courses, national and civilized culture that serves as the basic moves, the national character classes that complement the national qualifies as propaganda. National development will be the source of the Turkish nation a creative, nationalize and beautifying power and genius who wants to benefit from the views of Turkish literature Banarlı’s Turkish literature history look at our past that point to realize that whether we can modernize the present and future ideas in the works of moving the literature. As a result of this study, based on the views of national romanticism in Banarlı’s national romanticism movement role of cultural and social dynamics, literature, architecture, and other cultural elements of the relationship between education system were analyzed.

Key Words: Nihad Sâmi Banarlı, National Romantism, Education

¹ Bu bildiri, araştırmacının, 2007 yılında Gazi Üniversitesindeki “Medeniyet, Kültür, Türk Dili Edebiyatı ve Estetik Eğitimi Olarak Nihad Sâmi Banarlı” adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezindeki bir bölümden genişletilerek yazılmıştır.

Nihad Sâmî Banarlı, edebiyat tarihçiliği ve yazarlığı yanında hayran olduğu Türkçe'yi gençlere sevdiren yazıları, edebiyat ders kitaplarıyla eğitim ve kültür tarihimize önemli hizmetlerde bulunmuştur. Lise ve üniversite öğrencileri, öğretmenler, edebiyatsever aydınlar, dilimizin zenginlik ve güzelliğini, Türk dili ve edebiyatından zevk almayı ondan öğrendiler.

Ömrünü dil ve eğitim çalışmalarına adanmış Banarlı'yı, yıllarca gördüğü gerilikler, iz'ansızlıklar ve idraksizlikler, hayatının sonlarına doğru, bir millî fikir hamlesi yapmanın zarureti noktasına getirmişti. Öyle bir hamle ki, Türk milleti kendi faziletlerine dönsün, milliyetini yeni baştan ve kuvvetle idrak etsin, yabancı kültürler karşısında düştüğü eziklik ve aşağılık duygusundan kurtulsun. Böyle bir şahlanış, ancak millî romantizmin idraki ile mümkün olabilirdi. (Deliorman,2004:68) Bu yönüyle; Banarlı'nın eserlerinde "millî romantizm" kavramı önemli bir yer tutar.

Banarlı, Kubbealtı Akademi Mecmûasının 1972 yılındaki ilk sayısında çıkan "*Millî Romantizmin İdrâki*" isimli yazısında Türk edebiyatına ve Türkçe'ye millî romantizm çinden bakar. O, milletleri uyandırma ve kalkındırmada çelikten temel vazifesi gören millî romantizmin, bir milletin tarihte ve temel coğrafyada vücûda getirdiği büyük eserlerin farkına varması demek olduğunu belirtir. (Banarlı, 2004:VII) Millî romantizm, devrin buhranları içinde bir diriliş ve kurtuluş ümidi taşıyarak adeta bir can simidi özelliği göstererek milletlerin kendilerini coğrafyada -kendi tarih ve coğrafyalarında- araması, bulması ve şuurla millî benliklerini keşfetmeleridir. Millî romantizmin idrâkinden kasıt, Türk tarih, edebiyat ve kültürünün kaynaklarına giderek bu köklere bağlanmak ve ondan dersler çıkarmaktır. Bunlardan da milletin bugününe ve yarınına şekil veren dinamik idealler doğar.

Banarlı'nın "Edebiyat Sohbetleri" kitabına (2004) yazdığı önsözde Prof. Dr. Birol Emil, edebî romantizm ile millî romantizmin farkını şu ifadelerle ortaya koyar:

"Edebiyatta romantizm klasisizmin sert ve dar çerçevelerini, mutlak kâidelerini kırarak insan ruhuna ve muhayyilesine dönme, tabiatı keşfetme, bir kelime ile insan "ben"inin hürriyetini ilan etme demektir. Bu "edebî romantizm"dir. Edebiyatta romantizm yani edebî romantizm ise; milletlerin kriz dönemlerinde sosyal-siyâsî ve tarihî olayların etkisiyle bir başka deyişle millî romantizmle doğar. Ancak edebî romantizmi de içine alan bir başka romantizm vardır: milletlerin kriz dönemlerinde târihî, siyâsî, içtimâî buhranların sevgiyle doğar ki, onun adı "millî romantizm"dir. Edebî romantizm çok defa hayâlcilik hatta santimentalizm denen aşırı hislilik şeklinde kendini gösterirken, millî romantizm, hangi medeniyete mensup olurlarsa olsunlar "milletlerin dilde, kültür, san'at ve edebiyâta, kendilerini bulmaları kendilerine gelmeleri demektir." (Banarlı,2004:VII)

Millî romantizmin etkilerini Banarlı şöyle açıklar:

"Millî romantizm bir sihir veya tılsım değildir, fakat sihirli ve tılsımlı netîceler doğurur: Millî Romantizm'in idrâki ile, bir millet, bağlı bulunduğu ortak medeniyet hangi medeniyet olursa olsun, o medeniyet içinde, yine kendisi olarak, kendi millî şahsiyeti, millî haysiyeti ve millî değerleri ile birlikte kalkınır. Bu, târihte büyük işler görmüş milletler için daha heybetli ve daha şerefli bir kanadlanıştır." (Banarlı,2004:16) Banarlı; millî romantizmin, tarihi olan ülkeler arasında yalnız Türkiye'de idrak edilmediğini ve millî kalkınma kaynağı

olmadığını ifade ederken millî romantizm idrâkinin bütün milletlerden çok bugünkü Türkiye Türklerini yükselteceği kanaatindeydi.

Alman romantizminden Türk millî romantizmine

Avrupa milletlerinin kendi özüne dönme çabaları kalkınmayı da beraberinde getirmiştir:

"Avrupa Rönesansı klâsik Yunan ve Latin kültürünün içinde bir yeniden doğuştur. Avrupa milletleri, 18. yy'dan itibaren kültür mirasını keşfederek yepyeni bir millî ruh, millî benlik kazanmış, bu sayede hızla gelişip kalkınarak bugünkü Avrupa milletleri olmuşlardır. Romantizm, Fransa'da millî klâsik edebiyata bir aksülamel oldu. Almanya'da, İngiltere'de romantizm ile yerli dehânın iptidâî ve asıl kaynaklarına gidildi." (Bilgegil,1997:284-285) 18. yy.'dan itibaren Almanya'yı ayağa kaldıran, II. Dünya Savaşından sonra adeta küllerinden doğan Alman romantizmi üzerinde bilhassa duran Banarlı, bu yeniden doğuş, diriliş ve yükseliş hamlesinin Türk millî romantizmini nasıl ortaya çıkarabileceğini ve bu romantizmin idrâkinin ne demek olduğunu önemle vurgular. Banarlı, Alman mucizesinin bu milletin kendi millî dehâsına inancından doğduğunu ifade ederek Almanlara bu millî güveni, ona millî mâzisini tanıtanların verdiğini söyler. "Bir millî destanları, bir millî kahramanları ve bir millî mîmârîleri olduğunu öğrenmek Almanları coşturdu." (Banarlı,1986A:139)

Tarihçi- yazar Altan Deliorman ise; Alman mucizesinin gerçekleşme sürecinde millî romantizmin etkisini şöyle değerlendirir:

"Almanlar, uzun zaman kendi millî kimliklerinin farkına varmadan yaşamışlardı. Edebiyatlarının, destanlarının, mîmârîlerinin ve san'atlarının eski Yunan ve Lâtin sanatından ibaret olduğunu sanmışlardı. Ancak Luther'in İncil tercümesiyle Alman dili âdeta yeniden kurulmuş, sonra Schiller, Goethe, Klopstock, Schleger Kardeşler, Grimm Kardeşler, Wagner gibi büyük şahsiyetlerin çalışmaları sayesinde millî edebiyatlarını, destanlarını, masallarını, mûsikîlerini ve mîmârîlerini âdeta yeniden keşfetmişlerdi. Böyle doğan millî romantizm, fikrî ve felsefî eserlerle desteklenmiş, halis Almanlığa ve Alman dehâsına karşı bir hayranlık uyanmıştı. Almanlık gururu yükselmiş, özgüven duygusu sağlamlaşmış, bunun sonunda da ünlü Alman kalkınması meydana gelmişti." (Deliorman,2004:69)

Almanlar, güzel sanatlarda, mîmârîde ve diğer alanlarda kendi özlere dönmeyle başarıyla gerçekleştirmişlerdir. "Wagner'in operalarında ve Siegfried'in kahramanlığında, kendi millî kudretlerini alkışladılar. Muazzam katedrallerinin kendi mîmârî dehâlarının eseri olduğunu öğrenince bu âbideleri daha başka bir hayranlıkla seyrettiler. Almanlara, Alman halk şiiir ve halk şarkıları sevdirdi. Grimm Kardeşler, Alman halk masallarını Alman okumalarının bilgisine ve sevgisine sunacak hareketlerde bulundular. Alman saz şairleri üzerinde araştırma yaptılar. Almanları, her şeyden çok millî destanları olan Nibelungen'in keşfi duygulandırdı. Hattâ Almanların gözlerini destanlarından daha göz önünde olan diğer millî eserlerini görebilir kudretlere ulaştırdı." (Banarlı,2004:20) Banarlı'nın Almanya üzerinde ısrarla durmasının sebebi olarak, ülkemizde de millî romantizm aracılığıyla kendi değerlerimizi yeniden keşfetmeyi ve millî kalkınmayı gerçekleştirmek istemesini düşünebiliriz.

Banarlı, Almanya misalinden hareketle bu mucizeye

millî romantizmin kaynaklık ettiği düşüncesinin öncüsü olarak Yahyâ Kemâl'i görür. "Almanların bu millî ve medenî zaferlerindeki sırrın, öteden beri bir millî romantizm'in idrâkından doğduğunu, bu gözle gören ve söyleyen Türk aydını Yahyâ Kemâl'dir." (Banarlı,2004:25) Yahyâ Kemâl, Osmanlı Devletinin dünya hâkimiyeti kurduğu ve medeniyette en üstün seviyeye ulaştığı büyüklük devrindeki Türklüğe hasret duymakta, o güçlü günlere dönerdi. Banarlı, Yahyâ Kemâl'in şiirleriyle; klasikten nasıl bir neo-klâsik çıkarılacağını örnek göstererek bu mânâda neo-klâsığın millî romantizm olduğunu söyler. Banarlı, bütün dünyanın er geç başıbozukluktan, düzensizlikten bıkip, aşırı romantizmden ayrılarak yeni bir neo-klâsizme başvuracağı öngörüsünde bulunur. Bu bağlamda Türk edebiyatının şuurlu nesillerinden bu yeniliğin öncüsü olmalarını ister. Çünkü ona göre dünya edebiyatı en ölümsüz eserlerini genellikle klâsik estetikler, şekiller ve kurallar içinde yaratmıştır. Bu anlamda, Yahyâ Kemâl'in 'Süleymaniye'de Bayram Sabahı' şiiri, mimârî yapıyla benzer güzellikte, millî romantizmin âbideleşmiş bir manzumesidir. Banarlı bu şiirin, bizi tarihimizdeki şeref ve zafer sayfalarına götürürken tunçtan bir temel heybetinde, Malazgirt Savaşı'ndan bugüne Türkiye toprağında yaşamış ve yaşayan bütün Türklerin toplanişını anlatan millî bir manzume olduğunu belirtir. Ona göre Yahyâ Kemâl'i büyük şair yapan sır, mimârîde ve diğer eserlerde Türklüğün bütün sanatını, felsefesini görebilmesi; millî mâzimizle zamanımız arasında köprü kurarak kendimizi görmemizi sağlamasıdır. (Banarlı,2004:26) Ziya Gökalp ise, millî romantizmi İslâmiyet öncesinin efsane çağlarında aramıştır. Onun romantizmi târihî ve mefkûrevîdir. Banarlı, Ziya Gökalp'in yaptığıın da bir nevi millî romantizmin idrâki olduğunu; ancak Gökalp'in bu romantizmi, Türk tarihinden uzak; İslâm öncesi efsanelerde algılandığı düşüncesindedir.

"Büyük bir milletin sayısız millî, tarihî, coğrafi unsurlar ve meziyetlerle meydana gelmiş, muazzam bir terkip"ten (Banarlı,2002:165) oluştuğunu ifade eden Banarlı'ya göre bir millet hangi kültür, din, medeniyet dairesine mensup olursa olsun orada kendi millî yaratılışı ve üslûbuyla var olur: "Her millet kendi dil, kültür, sanat ve medeniyet tarihinin kendi zevkiyle işlenmiş miraslarını (bir soysuzlaşma felâketine uğramazsa) muhafaza eder." (Banarlı,2004:3) Küreselleşmenin etkisi sonucu insanlık ortak bir medeniyet dairesinde doğru ilerlemektedir; ancak kendi millî temelleri üzerinde ayakta kalan milletler yok olmayacaktır. Millî olmayı övünülecek şey, öz olarak değerlendiren Banarlı, önüne geçilmez dünya meleleşmesi karşısında millî olmaya ölümsüzlük veren tek sırrın millîleştirmek olduğunu ifade ederek tarihin bize, ölümsüz bir millî vatan, millî bir dil ve sanat bıraktığını belirtir. Millî kişilik, "millî benlik ve millî kimliği uyumlu bir duruma getirme, başka toplumlar karşısında değer ve normlarına şuurlu, akıllı ve ısrarlı bir şekilde sahip çıkma hâlidir." (Tural,1992:83) Eğitim kurumlarının önemli görevlerinden birisi de benlik ve kimliği uyumlu bir bütünlükte, millî bir kişilik haline dönüştürmektir. Türk dili ve edebiyatı öğretiminin temel dayanaklarından biri olan Millî Eğitim Temel Kanunu'nda da millî kültürün kazandırılmasıyla ilgili amaç ve açıklamalar yer alır. (MEB,1973)

Banarlı'ya göre, millî karakter terbiyesi, "Türk çocuklarına kendi asil vasıflarını ve millî faziletlerini el ile tutulacak kadar sağlam delillerle gösteren terbiyedir. Çünkü

bir milletin gençliği, ancak, kendi târihî mizacına ve üstün vasıflarına göre terbiye edilir." (Banarlı,1986B:390 -391)

Dine mi milliyete mi bağlanma konusunda Banarlı; ikileme düşmeden, Türkiye tarihinde ve coğrafyasında kaderin bu iki unsuru aziz bir potada birleştirdiği sonucuna varır. "Bizim yapacağımız iş, şu son asırlarda karşımıza yeni ve üstün kuvvetlerle çıkan büyük Batı medeniyetinde Müslüman Türk milleti olarak yükselmenin sırlarını bulmak, yeni medeniyette yine kendimiz olarak kalabilmektir." sözleriyle bu husustaki yol haritasını gösterir. Millî romantizm düşüncesini ırkçılığa prim vermeden benimseyen Banarlı, "milliyetçi olmaktan daha ileri, tam mânâsıyla millî idi. Ona göre milliyetçilik satıhta değil; ruhta olmalıydı." (Pekin,2007:3)

Edebiyat ve millî romantizm

Edebiyat, kültürün çeşitli unsurlarını bünyesinde barındıran, millî dili koruyan, fertlere millet olma şuurunu kazandıran, nesiller arasında köprü vazifesi gören önemli bir kültür kaynağıdır. "Edebiyat, bir milletin hayâl dünyasıdır, zevkidir, yaratma gücü göstergesidir. Millet fertleri millî edebiyatını ne kadar tanımaya alırsa, kendini o kadar iyi anlar." (Kaplan,2001:26) Bu yönüyle edebiyat, millî hafıza niteliğindedir. Millî romantizm de tarihsel ve toplumsal hafızamızın unutkanlık zaafını telafiye çalışır.

"Bize mekânsız ve diplomasız bir okul gibi, bir ruh, zihin, zevk, güzellik, hassasiyet ve asalet terbiyesi veren edebiyat eserlerinin" millî kimlik kazandırmadaki rolü şöyle açıklanabilir:

"İnsan edebiyat eserlerinde, kendi milletin özelliklerini bulur, tanır, benimser; çok sayıda düşünce /yargı kalıpları bulur, beğenir, yeni ufuklar kazanır; tarihten izler bulur, Türk'ün karakteristik vasıflarını öğrenir. Kendi milletine has sevmenin, gülmenin, ağlamanın, yardımlaşmanın, kalkmanın, konuşmanın örneklerini görür, öğrenir, sosyalleşir, millî kimlik kazanır." (Karakuş,2000:66)

"Türk edebiyatı, Türk milletin kültür değerlerini Türk dili ile ifade eden bir sanattır." (Kaplan, 1982) sözleriyle Mehmet Kaplan, edebiyatı bir millî kültür değeri hâline getirir. Bir milletin yaşam biçimi diline, edebiyatına yansır. "Bir milletin edebiyatında kendi vatanının rüzgârları esmiyor, kendi dilinin mîmârîsi seslenmiyor, kendi san'at târihinin yaratıp yaşattığı sanât ve hayat felsefesi yer almıyor; kendi ızdırâbı yapıp kendi yaşama neş'esi ışıldamıyorsa, o edebiyat hem millî değildir, hem de milletler arası piyasada taklide örnek gösterilmekten başka bir değeri yoktur." (Banarlı,2004:36)

Edebiyat tarihi, geçmişten başlayarak günümüze bilhassa klâsik eserler aracılığıyla eser- yazar ve edebî hareketleri kronolojik gelişim çizgisini anlama, değerlendirme imkânını verir. "Edebiyatçılar, yeni idealler ortaya koyarak bunların mücadelesini yapan idealist insan tipleri yaratır ve milletlerini birtakım yüksek ideallere, hedeflere sevk eder." (Banarlı,2004;III) Bu sayede edebiyat tarihi, diğer sanatlarla birlikte millî romantizmin idrâkine vesile olarak millî rönesansa zemin hazırlayabilir. Banarlı, edebiyat tarihçesi kimliğiyle Türk millî romantizminin idrâkinde Türk edebiyatını geniş bir zaman ve eser kadrosu içinde ele almıştır. Banarlı'ya göre edebiyat tarihini bilmek, bir milletin mâzide çarpan kalbini, düşünen dimağını ve yaratan zekâsını tanımak demektir. Türk edebiyatının hangi gelişim ve değişim merhalelerinden geçtiği, Türk kimliğinin tarih ve coğrafyadaki yolculuğuyla ilgili soruların cevabı edebiyat

tarihinde gizlidir. Edebiyat tarihini, isim, eser, tarih ve kelime listesine çevirmek ezberciliğe yol açtığı gibi edebiyat eğitimi ve öğretimini kuru, zevksiz bir hâle sokmaktadır. Banarlı'nın "Edebiyat Sohbetleri" kitabında yer alan "Edebiyat Târîhi" (Banarlı,2004:40) başlıklı makalesinde; metin şerhini de içine alan Türk edebiyatı tarihinin nasıl yazılması ve öğretilmesi gerektiğini ele aldığı yazısı Türk edebiyatı târihinin müfredat programı mahiyetindedir. O, millî kalkınmamıza kaynaklık edecek, Türk milletinin yaratıcı, millîleştirici ve güzelleştirici kudret ve dehâsını görmek isteyenlerin Türk edebiyatı târihine bakmaları gerektiğini belirtir.

Mimârî ve millî romantizm

Mimârî, binaları ve diğer fizikî yapıları tasarlama, kurma sanatı ve bilimdir. "Mimârînin kültür açısından önemi, şehirlere kültürel bir kimlik kazandırmasıdır. Mesela, Selçuklu da, Osmanlı da mimârîye büyük değer vermiş ve onların yaptırdukları eserler, Türk şehirlerine, Türk'e has bir çehre kazandırmıştır." (Kaplan,2001:48) Millî kimliği oluşturan unsurlar, mimârî eserlere de yansır. "Millî âbideler, millî mimârî şaheserler ve umumiyetle bütün millî eserler, milletlerin yaratma güçlerini ve her medeniyette söz sahibi olabileceklerini gözle görülür ve elle tutulur hâle koymuş, o kadar ki vatan topraklarına sanki bunun için dikilmiş âbidelerdir." (Banarlı, 2004:21)

Banarlı, millî romantizm ve mimârî ilişkisini şöyle yorumlar:

"Millî romantizmi idrâk etmeden yaşamak, milletler için, böyle millî şaheserleri hendeseden âbide zannetmek hatta bazen bunun bile farkına varamayarak onları birer taş yığı gibi görecektir seviyeye düşmektedir. Bugün, Süleymaniye Camii ve benzeri âbidelerimizdeki millî mânânın farkında olmadığımızdan geçen çok sayıda insan mevcuttur. İşte bu noktada; millî romantizmin idrâki, her gün yanibaşından körçesine geçilen bütün millî sanat eserlerinin, millî tarihî zaferlerin ve faziletlerin, bir gün bütün ihtişamıyla farkına varmaktır. Bunu idrâk etmek, bunla gururlanmak ve bunlardan yeni millî- medenî hamleler için gereken gücü almaktır." (Banarlı, 2004:28-29)

Banarlı, "Türk milletinin her sanatta olduğu gibi mimârîde de kendi romantizmini idrâk ettiği gün ancak büyük hamle yapabileceğini, mimârîde kendimize dönmemizi hatta kendimize gelmemizi bir zaruret" (Banarlı,1986A:106) olarak görerek somut bir nitelik gösteren bu eserlerin kalkınmaya yardımcı olacağına inanır. Mimârî yapıların çevreleri açılarak insanların bu eserleri fark etmeleri sağlanabilir. "Mimârî âbidelerin gözle görülür, elle tutulur gerçeklikte olması, bizim millî kalkınmamıza hizmet edebilir. Bu bakımdan câmilerimizin, türbe ve medreselerimizin etrâfi açılmak ve onarılmak sûretiyle meydana çıkışlarını bir millî tâlih ve bir büyük fayda olarak karşılamak yerinde olur." (Hürriyet, 5.3.1960) Mimârî geleneğimizdeki yapılar, ufku kapatmamakta, tabiatla uyumlu bir ahenk içerisinde kendini göstermekteydi. "Birer dağ silsilesi gibi birbirinin üzerinde yükselen kubbelerdeki yuvarlak ve merkezî yükseliş ve minare aralarındaki göz boşlukları, onların iki yanından sema ufkunun görünmesini sağlıyordu. Bu muazzam âbideler, (Süleymaniye Camii, Rumelihisarı) âdeta şeffaf binalarmış gibi, ne kadar yükselseler ufukları kapatmıyorlardı." (Deliorman,2004:41)

Eğitim ve millî romantizm

Toplumlar eğitim yoluyla millî değerlerini ve millî kimliklerini yeni yetişen kuşaklara aktarır. Eğitimin en önemli amacı bu aktarımı sağlayarak millî varlığın devamlılığını temin etmektir. Türk millî eğitiminin genel amaçlarından ilki, "Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan" bireyler yetiştirmektir. (MEB,1973)

Banarlı, gençlerin asırlarca işlenerek güzelleştirilen Türkçeyi kullanmasını; tarihsiz, mûsikîsiz, zevksiz ve uydurma kelimelere iltifat etmemesini ister. Edebiyatımızın nazım şekillerini, vezinlerini, kafiyelerini, dil ve söyleyiş özelliklerini araştırarak onlardaki mûsikî, zevk, zekâ, kültür ve tefekkür çizgilerini benimseme, beğenilenlerin modernize edilerek yeni Türk edebiyatının millî temeller üzerine oluşturulması tavsiyesinde bulunur. Halk ve divan edebiyatında görülecek sosyal, tarihî, fikrî ve estetik çizgilere nüfuz etmeyi öğütleyerek Halk şiirinin koşmalarını, türkülerini, destanlarını tazelemek duygusuyla ele almayı; bunların bugün eskilerden daha üstün olarak nasıl söylenebileceği üzerinde düşünmeyi ister. (Banarlı, 2004:10-12)

Banarlı, millî değerleri öğrencilere tanıtmak için güzel vesileler bulmaktaydı. "Her sene, Kadir Gecesi, öğrencilerini okuldan alır, İstanbul'un büyük camilerini gezdirirdi. Beyazıt, Fatih, Süleymaniye camilerinde ibadet eden muhteşem kalabalıkların verdiği duyguyla onlara camileri gezdirirken, öğrencilerine "Müslüman Türk neden büyüktür, tarih boyunca neden bu kadar çok muvaffak olmuştur?" sorularının cevaplarını, olayları şahit göstererek açıklardı. (Deliorman,2004:59)

Kaya Bilgegil, Türk Millî Eğitim Sisteminin hangi esaslara dayalı olarak kurulması gerektiğini şöyle anlatır: "Tarihin bütün insanlarıyla, bunlara ait kahramanlıklarla, feragatlerle, bunların faziletleriyle, mimârîdeki, mûsikîdeki şaheserleriyle, küçük zanaatlerdeki hünerleriyle, millî gururu yüceltecek, millî bir izzet-i nefis duygusu verecek eğitim sistemi kurulmadan, Türk Millî Eğitimi söz konusu edilemez. Geçmişte yetişmiş millî kahramanlar, üstün ahlâk sahibi kimseler, yaratıcı insanlar bütün zenginliğiyle ve çeşitli eylemleriyle yetişecek nesle örnek gösterilmelidir." (Bilgegil,1997:617) Bu doğrultuda, eğitim, millî temellere dayalı olarak yapılmalıdır.

Millî mazimizdeki eserlerin farkına varıp onlardan güç alarak gelecek için çeşitli atılımlar gerçekleştirebiliriz. "Devlet, çocuklarına teşkilâtıyla, ordusuyla, medenî müesseseleriyle, bütün plastik san'atlarıyla, hünerleriyle, şiiriyle, mûsikîsiyle, her millette bulunmayacak bir millî mâzimiz olduğunu bildirmekten çekinmeksizin, o mâziyi istikbâle yönelecek hamleler için kudret kaynağı hâline getirerek vatandaşlarının asrın imkânlarından faydalanmasını sağlamalıdır." (Bilgegil,1997:169) Banarlı, yeni nesillerin, ancak sanat ve edebiyat târihinden süzölmüş hatıralar ve malzemelerle bugünün ihtiyaçlarını birleştirerek bizim de içinde bulunduğumuz büyük ve millî bir sanat yaratabilecekleri düşüncesindedir.

Banarlı, Türk dili ve edebiyatı derslerinin, çocuklarımıza millî dilin, Türk edebiyatının ve Türk edebiyatı tarihinin öğretilmesi için olduğunu; bu derslerin, millî şahsiyeti olan bir

zevkin, böyle bir kültür ve tefekkürün gelişmesini sağladığını, bunu gerçekleştirdiği ölçüde de vazifesini yapmış olduğunu ifade eder. (Banarlı,2005:254) Dil, tarih ve edebiyat dersleri, Banarlı'ya göre millî ve medenî hamlelere temel vazifesi konumundaki kültürü veren, millî karakterleri bütünleyen millî propaganda dersleridir.

Umumiyetle, edebiyat öğretmenleri dil konusunda millî bir şuurla hareket eder.

“Talebinin kesâfetine, programın kifâyetsizliğine, içten ve dıştan yapılan menfî müdâhelelere, dili ve edebiyâtı kasden bozmak isteyen kitapların mevcûdiyetine rağmen, bu azîz öğretmenler, kendi millî dillerinin ve edebiyâtlarının bir müdâfîi olarak, büyük vazife görüyorlar.” (Banarlı,2005:255) Edebiyat öğretmenlerinin mesleklerini ifâ ederken aldıkları hazla kültürüne daha sıkı sarıldıkları düşünülür. “Edebiyat hocalığı o hocalıktır ki insan, eğer çok fenâ yaratılmamışsa, milletin çocuklarına yine milletin dilini ve edebiyâtını öğretmekteki büyük hazzı duymaya başladı mı, rûhu, her gün biraz daha olgunlaşır. Çocuklarına aktaracağı her bilgi, her duygu ve her düşünce, onu ister istemez, milletin şiirine, kültürüne ve sanatına derin bağlarla bağlar.” (Banarlı,2005:259)

Banarlı, Türkçe'ye ve Türk milletine lâayık yeni bir millî edebiyatın nasıl bir şekil, muhteva, dil ve üslûpla, hangi şartlarda oluşacağını anlatırken maarif ve kültür hareketine de istikâmet vermeye çalışarak bunu satıhta değil; ruhta gerçekleştirmeyi prensip edinmiştir. “Türk çocuğuna edebiyatını, dilini, millî kimliğini benimsetip sevdirmek gibi kutsal bir vazife, Nihad Sâmî'nin asla terk etmediği hayat düsturuydu.” (Deliorman,2004:27)

Banarlı'nın 'yukarılık duygusu' diye nitelendirdiği millî gururun ilham kaynağı olan millî romantizm, milletlerin titreyip kendine gelmesini ve farkındalık kazanmasını amaçlar. Büyük bir kültür ve edebiyatın vârisi olmakla mağrur ve mesut olan Banarlı, Türk milletinin kütüphaneler, müzeler, şehirler, vatanlar dolusu eseri olduğunu belirterek Türk çocuklarına millî mazilerinin destan devirleri yanında Türklüğün İslâm medeniyeti dairesindeki Selçuklu ve Osmanlı asırlarındaki büyüklüğünün tanıtılmasının bile yeterli olacağı inancındadır. O, Selçuklu ve bilhassa Osmanlı asırlarındaki millî ve medenî üstünlüğümüzün, milletimizi daha nice asırlar ve çağlar boyunca ayakta tutacak kadar sağlam temelde olduğunu, bunun için millî tarihimizi ne aşağılayarak ne de mübalağalı bir dille göklere çıkararak değil; tarafsız, yanlışsız bir yöntemle anlatmanın lüzumunu ifade eder. Ömrü boyunca prensiplerinden taviz vermeyen Banarlı, daima bir millî kültür davasının içinde, gerek ilmî çalışmaları gerekse hocalığı ile gençleri eğitime çabası içinde olmuş; gazete ve dergi yazılarında bile hocalık yaparak halka iyiyi, doğruyu ve güzeli göstermeyi ilke edinmiştir.

Türk gençliğinin bir fikir aksiyonuna ihtiyaç duyduğunu belirten Banarlı'nın millî romantizm düşüncesi ütopya değil; sağlam bir idealizm ve realite eksenindedir. Anlaşılan o ki, Malazgirt'le açılan yeni vatanda Türk tekevvününün inceliklerini, üstünlüklerini, değerlerini, faziletleriyle bilmek, sevmek ve anlamak için gerçek anlamda bir millî romantizm hamlesine ihtiyaç vardır.

Millî romantizmin idrâkiyle Türk milletinin yeniden yükselmesine hizmet etmeyi gaye edinen Nihad Sâmî Banarlı'ya, bütün ömrünü adadığı Türk milleti adına şükranlarımızı ve rahmet niyâzımızı sunuyor, kendisini minnetle anıyoruz.

KAYNAKÇA

- Banarlı, Nihad Sami (2004) Edebiyat Sohbetleri, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Banarlı, Nihad Sami (2003) Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 1-2 Ankara: MEB Yayınları
- Banarlı, Nihad Sami (2005) Türkçenin Sırları, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Banarlı, Nihad Sâmî (1986A) İstanbul'a Dâir, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Banarlı, Nihad Sâmî (1986B) İman ve Yaşama Üslûbu, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Banarlı, Nihad Sâmî (2002) Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Bilgegil, Zöhre (1997) M. Kaya Bilgegil'in Makaleleri, Ankara: Akçağ Yayınları
- Deliorman, Altan (2004) Işıklı Hayatlar, İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Gökçeli, Samet (2007) Medeniyet, Kültür, Türk Dili Edebiyatı ve Estetik Eğitimsi Olarak Nihad Sâmî Banarlı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Hürriyet Gazetesi (1960) 5 Mart
- Kaplan, Mehmet (1982) Kültür ve Dil, İstanbul: Dergâh Yayınları
- Kaplan, Mehmet (2001) Türk Milletinin Kültürel Değerleri, Ankara: MEB Yayınları,
- Karakuş, İdris. (2000). Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi (Öğretmen El Kitabı), Ankara: Sistem Ofset Yayınları
- MEB (1973) Millî Eğitim Temel Kanunu, Resmi Gazete, Tarih:24/06/1973, Sayı:14574, Numara:1739
- Suner, Nermin Pekin (2007) Doğumunun 100. yılında: Nihad Sâmî Banarlı: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları
- Tural, Sâdık Kemal, (1992) Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler, Ankara: Ecdât Yayınları